

УДК 821.161

**THE RELEVANCE OF TEACHING THE UKRAINIAN LANGUAGE AS A
FOREIGN LANGUAGE IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW
АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ В
УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Vekua O.V./ Веква О.В.*c. of philolog. s., as prof.**Kyiv National University named after Taras Shevchenko, str. Volodymyrska, 60*

Анотація. В роботі розглядаються особливості навчання українській мові студентів – іноземних громадян в умовах воєнного стану, а саме – вдосконалення формату дистанційного навчання із застосуванням хмарних платформ, новітніх технологій навчання тощо для якісного засвоєння української мови поза мовним середовищем (адже студенти – іноземні громадяни перебувають поза межами України).

Ключові слова: мовно-комунікативна освіта, мовна політика, двомовність, мовно-культурне середовище, русифікація, дерусифікація.

Abstract. The work examines the peculiarities of teaching the Ukrainian language to foreign students in the conditions of martial law, namely, the improvement of the distance learning format with the use of cloud platforms, the latest learning technologies, etc.).

Key words: linguistic and communicative education, language policy, bilingualism, linguistic and cultural environment, russification, de-russification.

Вступ.

Серед студентів медичних і фармацевтичних ВНЗ особливий акцент зроблено на необхідності впровадження мовно-комунікативної освіти на всіх етапах навчання у ВНЗ для забезпечення безперервного мовного розвитку майбутнього лікаря. У перші тижні російського вторгнення в Україну існувала ситуація невизначеності щодо вивчення української мови як іноземної. Зокрема, виникали запитання щодо запотребованості та актуальності вивчення мови в умовах воєнного стану.

Зауважувалося також на особливостях навчання українській мові студентів – іноземних громадян в умовах воєнного стану, а саме про вдосконалення формату дистанційного навчання із застосуванням хмарних платформ, новітніх технологій навчання тощо для якісного засвоєння української мови поза мовним середовищем (адже студенти – іноземні громадяни перебувають поза межами України).

Ефективно працює метод пригадування, коли студент із запропонованої

викладачем сюжетної картинки вибудовує цілий асоціативний мовний ланцюг, який потім застосовує у побудові зв'язного тексту. Текст сприймається як деталізований вигляд мови, у якому зафіксований досвід суспільства у баченні саме цієї мовної спільноти. Через розуміння тексту відбувається і мовне формування особистості.

Основний текст

“Межі моєї мови означають межі мого світу” (Л.Вітгенштейн). Водночас за кордоном після початку повномасштабної російської агресії намітилася стійка тенденція щодо збільшення кількості охочих вивчати українську мову. Так, кількість людей, які вчать українську на платформі Duolingo у світі з 24 лютого до 20 березня зростає майже вшестеро. Лідером приросту є сусідня Польща, де цей показник зріс у 26,77 раз! Хочеться сподіватися, що такий інтерес до української мови у світі збережеться надалі й незабаром наша мова посяде належне місце в переліку офіційних мов ООН.

У період війни викладачеві стало на часі добирати слова та інтонацію так, щоб студенти відчували підтримку викладача, значущість слів, важливість висловленого. Так, доценти Запорізького державного медичного університету Юрій Ганошенко та Ганна Звягіна у своїх виступах на пленарній частині семінару-наради з доповідями на актуальну тематику педагогічної роботи в умовах воєнного стану основну увагу присвятили специфіці психолого-педагогічної взаємодії зі студентами у складних умовах сьогодення. Із початком повномасштабної війни в Україні почали гостріше обговорювати мовне питання. Очевидно, як українські публічні люди, які до того говорили російською, почали активно спілкуватися українською.

Чому ми звертаємо на це увагу? Адже сторінки публічних людей скролить соціум, вони впливають на суспільну думку і таким чином тримають інформаційний фронт. Чим більше буде тих, хто свідомо обере спілкуватися українською, тим більше ми актуалізуємо це питання на рівні країни.

Зрештою, розуміння причинно-наслідкового зв'язку «окупація-зросійщення- нова окупація» забезпечує від повернення до мислення у

колоніальних межах. Постколоніальній свідомості притаманно небажання докласти зусиль, щоб перейти на українську мову спілкування з російської. Потрібно дуже добре орієнтуватися в історії своєї країни та історії мови країни, щоб уникнути пастки постколоніальної свідомості, врешті перейти до національної свідомості.

Специфіка викладання української мови як іноземної в новітніх умовах полягає також в тому, що іноземний студент не обтяжений довгими дискусіями на кшталт: потрібно вчити чи ні. Сучасна культура чітко визначає межі реалізації себе в країні, які починаються з вивчення мови.

Ситуація на користь української мови почала змінюватися на краще вже після Революції Гідності. А зараз, після повномасштабного вторгнення агресора, ситуація вже кардинально міняється. Ми бачимо по опитуванню, наскільки стрімко йде українізація. Наскільки багато людей переходить з російської на українську мову.

Очевидно, мав рацію Іван Багряний, коли зазначав, осмислюючи український досвід Другої світової війни, що конфлікт між різними українськими ідентичностями є значно масштабнішим за наслідками, ніж поєдинок двох тоталітарних систем [4, с. 215].

У нинішніх політичних дискусіях часто можна почути думку про те, що не слід виносити на обговорення питання, які розколюють суспільство. До таких зараховують передусім мовне питання. Можна навести, зокрема, слова відомого історика Ярослава Грицака: «Якщо хтось переслідує мету розколоти Україну, то йому слід активніше піднімати такі теми, як національна історія або національна мова. Той же, хто хоче зберегти країну єдиною, повинен говорити про рівень життя і боротьбу з корупцією» [4,с.35]. Така позиція, однак, видається хибною. Розкол України є одним з найтяжчих наслідків радянського тоталітаризму, що потребує не замовчування, а компетентного аналізу і пошуку шляхів його подолання.

Абсолютним шоком для путінської армії став героїчний опір Путіну Південно-Східної України, що на мовному рівні не пройшла ще періоду

російськомовної деокупації і де українська мова, відповідно до чинного законодавства, належно не поширилася і не запанувала.

Не менш промовистим щодо державної значущості мовного питання є перехоплене Центром протидії дезінформації при РНБО повідомлення мовно-освітніх планів Росії в Україні від 15 березня 2022 року, що і є програмою "денацифікації освіти".

Варто засвоїти досвід нашого партнера Польщі, що, приймаючи на своїй території значну частину біженців з України, вже запровадила безкоштовний віддалений курс для дітей та дорослих, а уряд Польщі пообіцяв надати підтримку органам місцевого самоврядування, що прийматимуть до своїх шкіл дітей-біженців в частині опанування польської мови. Питання мови – це питання влади, а не мінливої чи ситуативної комунікації.

Нація, котра втрачає свою рідну мову і приймає чужу, не має духовної самостійності, а завжди йде “на помочах”, через що не проявляє ініціативи – цієї необхідної умови духовного і матеріального поступу взагалі. Така нація не має душевної бадьорості, натомість вона апатична й млява. Вона не спроможна утвердити свого права на життя поміж інших націй і через те ходом самого життя засуджена на смерть [4,с.25]. Отож лише сильна національна воля, що, за І. Франком, є синтезом бажань, потреб і змагань, які сягають аж межі можливого [5,с.26], є критерієм життєздатності нації. Завдяки, власне, цій волі наша мова, що лише за X VIII –XIX ст. пережила 173 укази заборон, винесла на своїх плечах націю. Ю. Шевельов називає це “лінгвістичним чудом”.

Мова складається зі слів – матеріалізованих понять. Якщо поняття за своєю природою універсальні, то власне слова роблять їх національними. А словами є звуки нашого мовлення як неповторні знаки для мислення і для вираження наших думок і відчуттів. Всяке ж відчуття, зрозуміло, передбачає фізичні зміни у нервовій системі. Отож мова є матеріально-ідеальним явищем, у якому мислення ідеальне й універсальне, а мова – його національне втілення; образно кажучи, вона той ключ, котрим можна відчинити “чорну скриньку” (Н. Хомський) національного характеру.

Висновки

Було розглянуто впровадження мовно-комунікативної освіти на всіх етапах навчання у ВНЗ для забезпечення безперервного мовного розвитку майбутнього лікаря. Уся освіта і праця повинна відбуватися державною, тобто українською, мовою.

Мовна політика має бути адекватною: хочеш мати роботу – вчи українську мову, бо ти живеш в Україні; позитивним є прийнятий закон про державну службу – запроваджено іспит з державної мови.

Сила українців у тому, що вони звернулися до живої української мови.

Література:

1. Волошко Євген. Хто вони — «друзі» чи «доброзичливці»? / Євген Волошко // Донбас. — 1974. — № 4. — С. 114-123.
2. Енциклопедія українознавства. — Львів, 1993. — Т. 1. — 400 с.
3. Жанто Жан Пьер. Статистический способ изучения социолінгвістической ситуации в г. Минске / Пьер Жан Жанто // Беларуская мова: шляхі развіцця, кантакты, перспектывы: [матэрыялы III Міжнародн. кангрэса беларусістаў «Беларуская культура ў дыялогу цывілізацый»]. — Менск, 2001. — С. 212-221.
4. Захарчук Ірина. Мілітарна парадигма літератури соцреалізму / Ірина Захарчук // *Studia Sovietica*. Ідеологічні та естетичні стратегії соцреалізму / відп. ред. Валентина Хархун. — К.: Ін-т літ. ім. Т.Г. Шевченка НАН України, 2010. — Вип.1. — С. 206- 220.
5. Карп'як Ольга. Вата з укропом / Ольга Карп'як: http://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2014/08/140807_new_words_ko
6. Кульчицький Станіслав. Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі / Станіслав Кульчицький. — К.: Темпора, 2013. — Кн. 3. — 388 с.
7. Лосев Ігор. Явище «бандерофобії» в російській свідомості / Ігор Лосев // *Сучасність*. — 2001. — № 4. Режим доступу: <http://memorial.kiev.ua/statti/738->

[javyshcheqbanderofobijiq-v-rosijskij-svidomosti.html](#)

8. Мороз Раїса. Проти вітру. Спогади дружини українського політв'язня / Раїса Мороз. — Харків: «Права людини», 2012. — 288 с. Режим доступу: <http://toloka.to/t72347>.